

JØDISK מUSEUM OSLO

ÅRSBERETNING 2018

חי

INNHOOLD

Fra direktøren.....	4
Administrasjonen	6
Synagogebygningen	8
Forskning, dokumentasjon og forvaltning	10
Undervisning og formidling	14
Arbeid mot antisemittisme	16
Arrangementer	18
Jødiske kulturdager 2018	22
Kulturarv-prosjekter	24
EØS-samarbeid	26
Synlighet og kommunikasjon	28
JMO som kompetanseinstitusjon	30
Museumsbutikken	32
Økonomi.....	34

FRA DIREKTØREN

SKOLENE TIL JMO

Jødisk Museum i Oslos kanskje viktigste oppgave er å undervise elever og studenter – på en måte som skaper interesse og setter spor. Museet har undervisningstilbud fra og med 1. trinn i grunnskolen til og med universitetsnivå. I 2018 har også flere barnehagegrupper vært på besøk.

I 2017 og 2018 har museets ulike opplegg ikke vært en del av Den kulturelle skolesekkens tilbud. Likevel har det vært en økning i antall skoleklasser/elever som har besøkt museet. I 2018 mottok museet mer enn 3000 elever og studenter, det høyeste tallet i museets nå tiårige historie. Årsaken til dette antar vi er at museet og museets virksomhet er blitt stadig mer kjent, samt at lærere som selv har hatt et positivt besøk med sin klasse, anbefaler andre å besøke museet.

Museet underviser i jødedom og jødiske tradisjoner, jødisk historie i Norge, andre verdenskrig, Holocaust og antisemittisme. Nytt av året er et undervisnings-tilbud om konspirasjonsteorier, beregnet på videregående skole og ungdomsskolens 10. trinn.

NY DELUTSTILLING:

FAMILIEN SELIGMANN/HEILBUT

Museets samlingsforvalter Dag Kopperud holdt i 2017 et foredrag om familien Seligmann og Heilbuts åtte medlemmer. Familien, der mor og far opprinnelig kom fra Tyskland før første verdenskrig, ble helt utradert med Holocaust. Dette var lenge en av mange jødiske husstander museet antok det ikke var noe igjen etter. Slektninger på morens side i USA, samt en entusiastisk sporfinder i Norge, har imidlertid kastet nytt lys over denne familiens liv og skjebne. 26. oktober 2018 åpnet museet en ny utstillingsdel viet denne familien. Et større utlån fra Teknisk museum samt bilder og dokumenter fra Heilbut-familien i USA har gjort dette mulig. Filmskaper Miriam Lewin laget i tillegg et filmintervju med den eneste nålevende slektningen som husker denne familien, noe som levendegjør utstillingen i betydelig grad.

FORSKNING OG DEBATT

Jødisk Museum i Oslo er blitt tildelt et særlig ansvar på museumsfeltet for tiltak mot anti-jødiske holdninger og handlinger (antisemittisme). I 2017 ferdigstilte prosjektleder Mona Bruland og forsker Kjetil Braut Simonsen en nettside til bruk på ungdomstrinnet og i videregående skole: <http://antisemittisme-forogna.no>.

Foto: Christine Malnes

Gjennom 2018 har vi sett at nettressursen er blitt hyppig brukt. Forsker Kjetil Braut Simonsen arbeider nå videre med et forsknings- og bokprosjekt om antisemittisme i Norge etter 1945.

Høsten 2018 har Mats Tangestuen, historiker ved museet, vært engasjert i debatten om hva som skjedde rundt motstandsbevegelsen, jødene i Norge og redningsaksjonene under andre verdenskrig. Museets ansatte kan og bør bidra med kunnskapen de sitter med når den har relevans for pågående offentlige debatter. Dette er også i samsvar med retningslinjene til ICOM (International Council of Museums), der museet er medlem.

ÅRLIGE JØDISKE KULTURDAGER I OSLO – KOMMET FOR Å BLI

Museet har hatt en svært aktiv høstsesong, som startet med Jødiske kulturdager den siste uken i august. I 2016 vedtok styret i Jødisk Museum i Oslo å arrangere jødiske kulturdager hvert år (ikke annethvert år, som tidligere).

Jødiske filmdager på Cinemateket har etablert seg som et viktig tilskudd til byens kinotilbud av kvalitetsfilmer. Filmen *Remember Baghdad*, som også ble vist under Arabiske filmdager, trakk særlig

mange publikummere. I tillegg bød festivalen på filmer fra Sør-Afrika, Israel, Ungarn og Mexico, som på hvert sitt vis kastet lys over jødisk liv og historie ulike steder i verden og på ulike arenaer. Under Europeisk jødisk kulturdag i museet 2. september var ledetråden «storytelling».

Rolf Kirschners foredrag om en jødisk oppvekst i Oslo etter krigen viste oss på eksemplarisk vis hvordan en selvbiografisk beretning kan kaste lys over en særlig situasjon for en gruppe mennesker i en spesiell historisk epoke. Professor Øyvind Varkøys foredrag om Leonard Cohen, mektig illustrert av sangeren Solveig Slettahjell, ga vesentlig innsikt i hvordan Cohens lyrikk og personlige historiefortelling har innbakt i seg jødisk tradisjon og mystikk. Med enda en godt besøkt Klezmernatt på Cosmopolite samme helg kan vi fastslå at årlige jødiske kulturdager i Oslo er kommet for å bli.

Torill Torp-Holte, direktør

ADMINISTRASJONEN

STYRET

Etter årsmøtet og konstituering i februar har styret hatt følgende sammensetning:

- Styreleder Gyrid Garshol
- Styremedlem Marty Bashevkin
- Styremedlem Liv Rømo Hvarnes (fram til årsmøtet i februar: Mats Tangestuen)
- Styremedlem Jonas David Benkow (fram til årsmøtet i februar: Martin Fischer)
- Styremedlem Ellinor F. Major
- Varamedlem Robert Hercz
- Varamedlem Miriam Rose Sitkin Røsler

ARBEIDSTAKERE OG ÅRSVERK

Gjennom driftsåret 2018 har museet hatt åtte ansatte. To og et halvt årsverk av disse har vært midlertidige stillinger / prosjektansettelser. I årets to siste måneder har en niende person vært ansatt, grunnet en kommende permisjon.

Museets stab har i 2018 bestått av følgende personer:

- Torill Torp-Holte, daglig leder / direktør
- Mats Tangestuen, faglig leder
- Dag Kopperud, samlingsforvalter
- Vidar Alne Paulsen, undervisningsleder
- Mona Bruland, prosjektleder
- Liv Rømo Hvarnes, administrasjonsmedarbeider (52 % halve året, 100 % stilling fra juli)
- Kjetil Braut Simonsen, prosjektmedarbeider og forsker
- Kristine Bjørndal-Lien, museumspedagog

I november ble Kirsten Meadow ansatt i vikariat for Kristine Bjørndal-Lien, som etter planen skal i foreldrepermisjon fra 1. januar 2019. Kristine og Kirsten har hatt to overlappende måneder i slutten av 2018 i opplæringsøyemed.

Flere konsulenter og nødvendig ekstrahjelp har i perioder vært prosjektengasjert, blant annet i forbindelse med ny utstillingsdel og sommeravvikling. I tillegg til frivillige hjelpere har JMO gjennom hele året hatt resepsjonsvakter som arbeider for museet på timebasis.

ÅPNINGSTIDER

Museet holder åpent for publikum tre dager i uken. Åpningstidene er tirsdag 10.00–15.00, torsdag 14.00–19.00 og søndag 11.00–16.00. Fra 15. juni til 15. august har museet utvidede åpningstider og holder åpent alle dager unntatt lørdag.

Museet er med i turisttilbudet Oslopass. Dette gjør det enklere for både utenlands- og innenlandsturister å velge å besøke vårt museum.

FRIVILLIG INNSATS

Idrettsentusiast og pensjonert tannlege Leif Grusd jobber som frivillig og engasjert resepsjonsvakt hver tirsdag. Han forteller gjerne museets gjester om det jødiske livet i Norge, sin opplevelse av andre verdenskrig og sin flukt til Sverige som 12-åring høsten 1942. Nylig pensjonert lege og mangeårig medlem av museets styre, Rolf Kirschner, har også hatt frivillige vakter på museet i året som gikk. Sist, men ikke minst: Innsatsen fra museets venneforening kan museet vanskelig være foruten. Venneforeningen står for en stor frivillig innsats ved flere kulturarrangementer, ikke minst under sommerfesten, som museet arrangerer sammen med venneforeningen, og det svært godt besøkte Chanuka-markedet.

Museets venneforening teller rundt 600 medlemskap. Venneforeningen utgir to nyhetsbrev i året og drifter Jødisk filmklubb. Venneforeningen sender fortløpende ut digital invitasjon til alle sine medlemmer til de enkelte arrangementene ved museet. Dette er en svært viktig påminnelse for mange!

SYNAGOGEBYGNINGEN

Den forhenværende synagogen står i dag oppført på gul liste for Oslo by og er lagt inn i Byantikvarens fredningsstrategi. Jødisk Museum anser den tidligere synagogebygningen for å være det beste tilholdsstedet for et jødisk museum i hovedstaden. Fra 2004 til i dag har stiftelsen Jødisk Museum i Oslo, i samarbeid og samråd med gårdeier og antikvariske myndigheter, gått inn for å restaurere og bevare mest mulig av den tidligere synagogens originale interiør, gjenstander og dekorasjoner. I 2018 er det fasaden som har stått for tur.

OPPUSSING/RESTAURERING: TILBAKEFØRING AV FASADEN TIL ORIGINAL TILSTAND

I 2015 ble det igangsatt et samarbeid mellom huseier og JMO med restaurering av bygningens fasade som formål. Det ble sendt søknad til Riksantikvarens krigsminneprosjekt om å få gjennomføre et forprosjekt, basert på anbud fra Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU) samt fra arkitektfirmaet RIK Arkitektur AS. Prosjektet ble gjennomført i 2016 med støtte fra Riksantikvaren.

I 2017 gikk huseier, med JMO som støttespiller, videre med dette prosjektet. Det ble søkt midler fra Oslo kommune (Byantikvaren) og fra Kulturminnefondet til en antikvarisk oppussing av bygningens fasade. Søknadene ble positivt mottatt, og gårdeier fikk tilført midler til prosjektet fra begge steder.

Sommeren 2018 ble prosjektet realisert. Fasaden ble hogget ned og strippet for skadet og feilaktig bruk av puss og dårlige utførte reparasjoner. Det nye fargevalget har tatt utgangspunkt i det som NIKU har definert som periode to i synagogens virke. Museet har også i gjennomføringsfasen fungert som hjelpende hånd for gårdeier og entreprenør. Oppussingen foregikk gjennom tre hete sommermånedene og var ferdig til eksakt planlagt tidspunkt, nemlig Europeisk jødisk kulturdag 2018, første søndag i september.

Av restaureringsprosjektet gjenstår innsetting av et «prøvevindu», restaurert i henhold til den opprinnelige utførelsen. Vinduet er ventet satt inn i løpet av våren 2019.

Museumsbygningen i dag.

FORSKNING, DOKUMENTASJON OG FORVALTNING

FORSKNINGSPROSJEKTER

For tiden pågår et forskningsprosjekt ved Jødisk Museum i Oslo om antisemittisme i Norge etter 1945. Prosjektet utføres av historiker Kjetil Braut Simonsen, og har som arbeidstittel «Antisemittisme uten antisemitter? Norge 1945–2017». Antisemitismen i denne perioden er lite belyst i tidligere historieskrivning.

Prosjektet skal munne ut i en monografi som er planlagt ferdigstilt ved utgangen av 2019. Deler av funnene vil også publiseres fortløpende i artikkel-form. Arbeidet med prosjektet har i høy grad vært viet innsamling og analyse av kilder. Kjetil Braut Simonsen sitter i den faglige referansegruppen for det store forskningsprosjektet «SHIFTING BOUNDARIES. Definitions, Expressions and Consequences of Antisemitism in Contemporary Norway» ved HL-senteret og samarbeider følgelig med aktører herfra.

Mats Tangestuen arbeider videre med et bok-prosjekt om jødernes flukt til Sverige under krigen.

PUBLIKASJONER

I mai 2018 publiserte Kjetil Braut Simonsen en

artikkel om Vidkun Quisling og antisemittismen i tidsskriftet Fri Tanke (<https://fritanke.no/bakgrunn/quislings-konspiranoia/19.10825>). Dette er en popularisert versjon av en fagartikkel publisert i Historisk tidsskrift. I november publiserte Simonsen artikkelen «Antisemittismen i historien: Et langtidsperspektiv» via Antirasistisk Senter (<https://antirasistisk.no/eksterne-skribenter/antisemittismen-historien-langtidsperspektiv/>). I desember leverte han sammen med Vibeke Kieding Banik en artikkel om antisemittismen i norsk historie for *Store norske norske leksikon*. Simonsen har også skrevet og fått antatt en vitenskapelig artikkel om tidlig norsk holocaustbenektelse, som trykkes i mars 2019.

Mats Tangestuen publiserte en artikkel om bruken av muntlige kilder i FORTID 2/18, fagtidsskriftet for historiestudenter ved UIO: «*Vi hadde det godt, hvis du ser bort i fra hvordan vi hadde det inni oss*» – et møte med muntlige kilder.

Dag Kopperud har i samarbeid med Vibeke K. Banik skrevet artikkelen «Jakten på et jødisk opphav» i *Slekt og Data*: <https://slektogdata.no/nb/start-med-slektsforskning/fordyp-deg-i-et-tema/minoriteter-og-urfolk/jakten-pa-et-jodisk-opphav>

Samlingsforvalter Dag Kopperud har publisert

62 tekster/biografier med bilder til nettsiden www.snublestein.no. samt tekster og foto til månedens gjenstand fra januar til desember som er lagt ut på www.jodiskmuseumoslo.no

Vidar Alne Paulsen skrev artikkelen «Jødisk liv i middelalderen» i Hatikva nr. 2, 2018. Artikkelen er basert på et foredrag med samme tittel holdt på museet.

SNUBLESTEINER

I juni 2018 ble det plassert 69 nye steiner på følgende steder i Norge: Oslo, Ås, Sør-Fron, Skånevik, Alverstraumen, Bergen, Volda og Trondheim. Tre skoleklasser møtte opp til nedleggelsene i Oslo. På Ås deltok 100 elever fra Kroer skole ved nedleggelsene av de sju steinene i kommunen.

Med årets nedleggelser er det til sammen lagt 543 snublesteiner i Norge.

SAMLINGENE

Museet har i løpet av året fått inn 150 nye gjenstander og dokumenter. Den digitale fotodatabasen har økt med nærmere 750 bilder. Mesteparten av det fotografiske materialet er samlet inn i forbindelse med utstillingsarbeid. Flere privatarkiver er også registrert, samt 20 livsløpsintervjuer, kjøpt inn fra USC Shoa Foundation. Samlingsforvalter har også fått digitalisert 25 eldre lydintervjuer fra Mini-DVD til ekstern USB-disk. Med dette er mesteparten av JMOs audio (visuelle) materiale digitalisert. Per 31. desember utgjør gjenstands- og dokumentasjonssamlingen 2589 objekter, fordelt på 856 museumsnummer eller enheter. Alt er registrert i museumsdatabasen Primus og magasinert. Fotosamlingen utgjør nå om lag 5550 bilder, alt skannet og registrert.

BIBLIOTEKET

Jødisk Museum har et bibliotek som inneholder faglitteratur om antisemittisme, Holocaust, jødisk historie og jødisk religion. I tillegg består samlingen av en del skjønnlitteratur og tidsskrifter. Biblioteket mottar årlig flere besøk for faglig bistand og brukes jevnlig av museets ansatte.

UTVALG FRA SAMLINGEN

Kommet inn i 2018

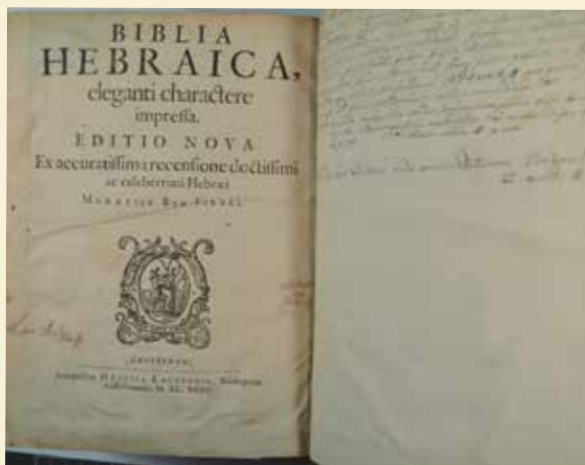

SIGNETRING I SØLV. Denne ringen tilhørte Arthur Watchman (1926–1942). Sammen med sine foreldre, Florence og Philip, ble Arthur den 26. november 1942 deportert med transportskipet Donau til Stettin og derfra til utryddelsesleiren Auschwitz. Signetringen er en gave til museet fra Torhild Riise. Moren hennes, Sonja, vokste opp i nabogården til familien Watchman og skulle ta vare på ringen for Arthur til han kom tilbake. Arthur Watchman ble drept i gasskammer den 1. desember 1942.

BRIT MILA-PUTE. Mila er ordet for selve omskjæringen, og brit er ordet for seremonien der guttebarnet annonseres som en del av det jødiske folk og der barnets hebraiske navn presenteres. Barnet bæres da inn på en spesiell håndlaget pute, som gjerne går i arv i generasjoner. Denne puten er en gave til museet fra Liv Kanter (f. Kirschner), og ble laget av hennes svigermor Taube Kanter i 1920.

BIBLIA HEBRAICA (Chameshah Chumshei Torah ve-Nevi'im Rishonim ve-Acharonim ve-Ketuvim). Denne tobindsutgaven av Biblia Hebraica ble utgitt i 1635 i Amsterdam av Menasseh Ben Israel (1604–1657), og er en gave til museet fra Solveig Levin. Bøkene ble i sin tid gitt til Solveigs far, Mendel Bernstein, av Else Heuch (f. Holst). De hadde da tilhørt hennes manns bestefar, biskop i Stavanger, J.C. Heuch (1838–1904).

UNDERSVISING OG FORMIDLING

Jødisk Museum i Oslo tilbyr undervisningsopplegg om jødisk historie, religion og tradisjoner for alle alderstrinn.

ØKT BESØKSTALL

Det har vært en gledelig økning i antall besøk av skoleklasser dette året. Særlig merkbar har oppgangen vært på ungdomstrinnet. Her har økningen vært på hele 261 prosent.

Totalt deltok 3021 elever – fordelt på 111 klasser – på våre undervisningsopplegg i 2018. Fordelingen var slik:

Barneskoler	40,54 %
Ungdomsskoler	28,83 %
Videregående skoler	15,32 %
Universitet og høyskole	8,11 %
Barnehage	1,80 %
Skoler som fikk eksternt besøk fra JMO	5,41 %

Oppgangen viser at skolene i større grad har blitt kjent med museets undervisningstilbud. Vi har det siste året økt vår satsning for å nå ut til flest mulig lærere. I august sendte vi ut vårt nye skoleprogram til over 100 skoler i Oslo. Vi har også laget et nyhetsbrev som lærere kan abonnere på.

Nyhetsbrevet sendes ut flere ganger i året og gir informasjon om hva som skjer i undervisningsavdelingen og om nåværende og kommende undervisningsopplegg.

UNDERSVINGNSOPPLEGG

I januar 2018 gikk JMO og HL-senteret sammen om å lage et undervisningsopplegg i forbindelse med Holocaustdagen.

JMOs bidrag til undervisningsopplegget var to byvandringshafter utformet av lærer og museums pedagog Kristine Bjørndal-Lien ved museet. Gjennom å bruke heftene, lærer elevene om historier knyttet til Holocaust og minnes ofre i sitt lokalmiljø. Skolene kan laste ned heftene fra vår nettside og gå ruten alene eller sammen med museumspedagog fra JMO.

Høsten 2018 lanserte vi vårt nye undervisningstilbud «Ingenting er som det ser ut som». Opplegget er utarbeidet av Vidar Alne Paulsen i samarbeid med Jødisk museum Trondheim og er beregnet for videregående skole og 10. trinn på ungdomsskolen. Det har som mål å lære elevene om konspirasjonstenkning og kildekritikk. Tilbudet viste seg å være en stor suksess. Vi har i gjennomsnitt hatt besøk av én klasse hver uke i høstsemesteret knyttet til dette opplegget.

VIDERE ARBEID

I februar 2018 fikk JMO 150 000 kroner i støtte fra Norges museumsforbund til å utvikle opplegget «Én Gud – tre hus». Støtten forutsatte at vi satte ned en referansegruppe bestående av ungdom fra de tre forskjellige religionene. Referansegruppen ble dannet av studenter med kristen, muslimsk og jødisk bakgrunn og hadde sine første to møter høsten 2018. Referansegruppen vil fortsette arbeidet i 2019. Fra museets side er det Mona Bruland og Vidar Alne Paulsen som har hatt møtene med referansegruppen.

Det ble søkt om å få produksjonen inn i Den kulturelle skolesekken for skoleåret 2019/20.

Undervisningsopplegget er også utgangspunkt for en artikkel: «En Gud – tre hus: Kan et lite, jødisk museum fungere som en arena for religionsdialog?». Artikkelen skal utgis av Norges museumsforbund i en antologi med bidrag fra flere museer. Kristine Bjørndal-Lien har laget et utkast til denne artikkelen.

I tillegg til «Én Gud – tre hus» ble det levert inn en søknad til Den kulturelle skolesekken for undervisningsopplegget «Purim – karnevalsfest» den 1. oktober. Det vil være tilpasset 2. trinn og ha som målsetting å gi elevene kunnskap om jødisk liv og tradisjoner. Gjennom arbeidet med Purim får elevene møte en høytid preget av fest og moro, men der et stort alvor likevel ligger i bunn. Mona Bruland, Kristine Bjørndal-Lien og Vidar Alne Paulsen har utformet søknaden og skal arbeide videre med opplegget.

LÆRINGSRESSURSER

Nettstedet *Antisemittisme – før og nå* inneholder fagtekster, oppgaver, kildeutdrag og filmintervjuer med norsk-jødisk ungdom og faghistorikere. I tillegg til å være et åpent og gratis tilbud til skoler over hele landet, bruker vi nettstedet i flere av våre undervisningstilbud på museet.

På JMOs nettside har vi lagt ut flere faglige ressurser. Nytt av året er en oppskrift på challe, samt beskrivelser av hvordan elevene kan skrive navnet sitt på hebraisk og hvordan de kan lage en torarull.

Vi tilbyr også utlån av en koffert til undervisning om jødedommen. Kofferten består blant annet av sederfat, chanuka-lysestake, dreidelspill, to toraruller i miniatyr, en shofar, en mezuzza, en kippa og et dekke til challe.

INTERNASJONALT SAMARBEID

Undervisningsleder Vidar Alne Paulsen ble forespurt om å lede en pedagogisk workshop under AEJMs (Association of European Jewish Museums) årsmøte i Budapest i år. Workshopen ble planlagt og gjennomført i samarbeid med undervisningslederen for Det ungarsk-jødiske museum og arkiv, Vera Dancz.

Workshopen presenterte et undervisningsopplegg til bruk i museumsarkiv. Målgruppen er barneskoleelever.

ARBEID MOT ANTISEMITTISME

Arbeidet mot antisemittisme utgjør en viktig del av forsknings- og formidlingsvirksomheten til Jødisk Museum i Oslo. I 2018 har mye av dette arbeidet vært knyttet til forskningsprosjektet «Antisemittisme uten antisemitter? Norge 1945–2017», som utføres av forsker Kjetil Braut Simonsen (se også under punktet Forskning, dokumentasjon og forvaltning).

Arbeidet mot antisemittisme har også vært knyttet til museets formidling. Det har i 2018 blitt skrevet og publisert artikler om Quislings / Nasjonal Samlings antisemittisme, samt om antisemittismen som et historisk langtidsfenomen (se punktet Publikasjoner). Under norske historiedager i Agder våren 2018 deltok Kjetil Braut Simonsen med et foredrag om holocaustbenektelse blant norske

NS-veteraner. Kjetil Braut Simonsen har også holdt foredrag om temaer som NS-antisemittismen under krigen og brudd og kontinuitet i antisemittismens historie.

Undervisningsopplegget «Ingenting er som det ser ut som – konspirasjonstenkning og kildekritikk», rettet mot elever på 10. trinn og i videregående skole, tematiserer blant annet holocaustbenektelse.

JMOs nettressurs *Antisemittisme – før og nå* ble lansert 19. september 2017, og har siden offentliggjøringen fått mye positiv respons fra lærere og andre brukere. I løpet av 2018 er ressursen også blitt integrert i Det Mosaiske Trossamfunns nye nettsatsning <https://www.jodedommen.no>.

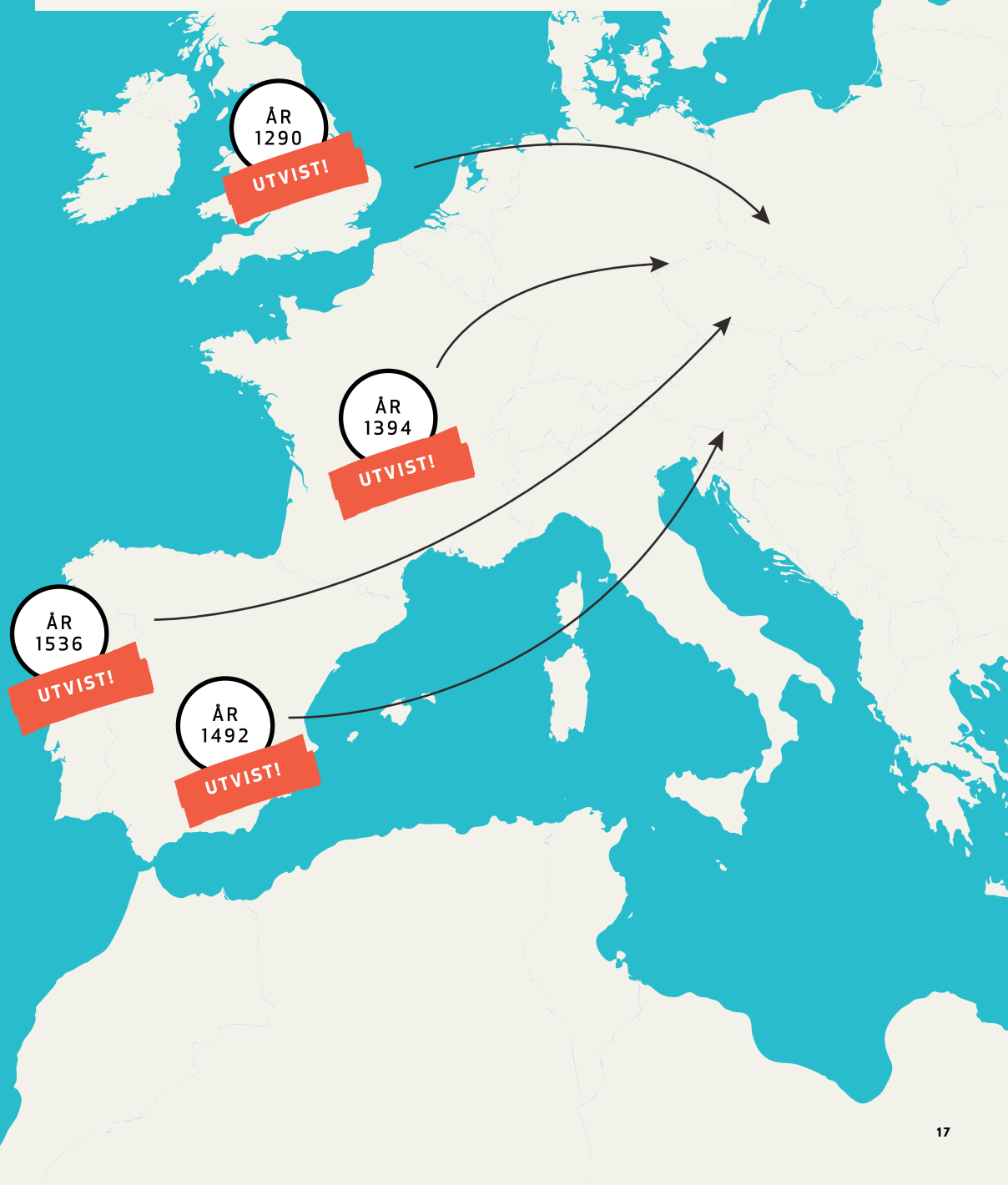

UTDRAG FRA ANTISEMITTISME-FØR OG NÅ:

Utvisningen av jøder i Europa

I århundrene etter reformasjonen var jødene en liten minoritet i Vest- og Sentral-Europa. I flere områder var store jødiske befolkningsgrupper blitt drevet ut. I England ble jødene utvist allerede i 1290. Senere skjedde det samme i Frankrike (1394), Spania (1492) og Portugal (1536).

ARRANGEMENTER

Museets arrangementer i 2018 har vært mange og varierte. Det har i alt vært gjennomført 19 kulturarrangementer. I tillegg kommer venneforeningens årsmøte og festivalen Jødiske kulturdager, som gikk over hele seks dager. Museet har også arrangert ringdanskurs både vår og høst, til sammen 11 kursdager. I juni arrangerte venneforeningen en svært godt besøkt sommerfest for sine medlemmer.

- 24.01 Snikpremiere: *Da byen ble stille.***
Den ukjente historien om jødene i Tromsø, ved produsent John Arvid Berger.
[Til stede: 97](#)
- 19.02 Ringdans – jødiske og balkanske tradisjoner.**
Kurs over fem ganger ved Ana Bergersen.
- 21.02 Wergelands *Moses i Tønden.***
Foredrag ved stipendiat Madelen Brovold.
[Til stede: 21](#)
- 01.03 *Grandpa Speak to me in Russian.***
Venneforeningens filmkveld. Dokumentarfilm om regissør Louis Lentins utforskning av sin egen familiehistorie.
[Til stede: 56](#)

- 04.03 The Jewish Tradition – Does it matter?**
Seminar om den jødiske tradisjonens utvikling fra antikken til i dag. Samarbeid med Det teologiske fakultetet, UiO.
[Til stede: 72](#)
- 11.04 Kjønn og kjønnsroller i lys av religion og feminisme.**
Fotokunster Nora Savosnick forteller om arbeidet med den dokumentariske fotoboken *Sex Will Always Exist*. Etterfølgende paneldebatt.
[Til stede: 72](#)
- 15.04 Turist i egen by.**
[Til stede: 193](#)
- 17.04 Årsmøte i venneforeningen for JMO.**
- 06.05 Jødisk liv i middelalderen.**
Foredrag ved undervisningsleder Vidar Alne Paulsen og middelalderforsker Magrethe C. Stang. Konsert ved spanske Ana Alcaide – fortolker av tradisjonell sefardisk musikk.
[Til stede: 88](#)
- 23.05 «En nød som ord ikke kan beskrive – Leger på flukt i Norge 1939–40».**
Foredrag ved Erlend Hem og Per E. Børdahl.
[Til stede: 39](#)

03.06	«Å leve sammen: Om den jødiske dimensjon i marokkansk identitet». Foredrag ved Marokkos ambassadør Lamia Radi. Til stede: 80	27.10	Konsert med London Klezmer Quartet. Til stede: 118
07.06	Sommerkonsert ved gruppen Goyish. Til stede: 67	07.11	«Storyteller uten ord, trefoldig hjemløs». Foredrag ved professor Erling Guldbrandsen. Arrangementet ble avlyst grunnet sykdom.
20.06	«Koritzinsky – jødisk-norsk familiehistorie i krig og fred». Boklansering ved Erik Koritzinsky. Til stede: 148	25.11	Den årlige store før-chanuka-festen. Marked, mat og chanuka-verksted, lystenning. Til stede: 300
28.08	Jødiske kulturdager.	26.11	Markering av 26. november, «Etterpå». Mats Tangestuen intervjuer Harriet Altmann og Freddy Meholm. Musikkinnslag av Goyish. Til stede: 91
28.08 –02.09	Jødiske filmdager, Klezmernatt og Europeisk jødisk kulturdag. Til stede på Europeisk jødisk kulturdag: 126		
14.09	Oslo Kulturnatt. Åpent hus og klezmerkonsert med Sangforeningen af Kongens Mænd. Til stede: 161		
26.09	«The History of the Jews in the city of Auschwitz». Foredrag ved Maciek Zabierowski. Til stede: 47		
08.10	Ringdans – jødiske og balkanske tradisjoner. Kurs over seks ganger ved Ana Bergersen.		
10.10	«Nu er jeg beskeden – og mer enn det». Jødiske leger til Norge 1934–1940. Regel og unntak. Foredrag ved Per E. Børdahl og Erlend Hem. Til stede: 51		
25.10	Foredrag og utstillingsåpning. «Goldbergs og Seligmanns». Foredrag «Die Goldbergs» ved Raimund Wolfert. Til stede: 54		

JØDISKE KULTURDAGER 2018

KULTURDAGENE

Jødiske kulturdager er nå etablert som en årlig festival og ble arrangert for syvende gang fra 28. august til 2. september. Søndag 2. september var Europeisk jødisk kulturdag. Årets tema, storytelling, speilet de ulike arrangementene i hele 36 land.

JØDISKE FILMDAGER

I samarbeid med Cinemateket presenterte kulturfestivalen fem filmer, med ti visninger i løpet av festivalen. Det ble vist filmer fra Israel, Mexico, Nederland, Storbritannia og Ungarn. Nyproduksjonen av kvalitetsfilmer med jødiske temaer er imponerende. 2018-dagene vil sannsynligvis særlig bli husket for filmene *Remember Baghdad, 1945* og *The Women's Balcony*.

KLEZMERNATT

Også i år ble Klezmernatten arrangert på Cosmopolite Scene. To grupper gjestet scenen. Sanger og skuespiller Karsten Troyke har i flere tiår framført jiddiske sangskatter med sin særegne stemme. Sammen med sitt firemannsorkester, Quartet Scho, framførte de både jiddisk tango og kabaretmusikk – i heftig samspill og kommunikasjon med publikum.

Kolsimcha – The World Quintet etterfulgte Troyke. Kolsimcha byr på klezmermusikk av en helt annen type: Bandet særmerker seg med elegante nye komposisjoner og musikalsk virtuositet, og publikum fikk dermed oppleve to ytterpunkter av hva klezmermusikken har å by på. Mange nye publikummere hadde funnet veien til Cosmopolite denne kvelden.

EUROPEISK JØDISK KULTURDAG

Søndagen sammenfalt med European Day of Jewish Culture. Foredrag og musikk rundt temaet storytelling trakk et stort publikum til museet gjennom hele dagen. I museets bakgård kunne man nyte fantastisk mat levert av den marokkanske ambassadens eget kjøkken.

Foredrag ved Øivind Varkey, konsert ved Solveig Slettahjell.

Konsert ved Karsten Troyke & Quartet Scho.

Foto: Christine Malnes

KULTURARV-PROSJEKTER

«JØDISK DANS OG TONER»

I 2018 mottok Jødisk Museum i Oslo 150 000 kroner fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet, av prosjektmidlene satt av til styrking av de nasjonale minoritetenes kulturarv. Paraply-temaet for dette prosjektet har vært «Jødisk dans og toner».

Midlene har blitt brukt til å hente inn svært dyktige musikere som arbeider innenfor den jødiske musikalske kulturarven. I mai gjestet spanske Ana Alcaide Jødisk Museum. Hun er en anerkjent fortolker av tradisjonell sefardisk musikk med høy kvalitet på både sang og akkompagnement.

I oktober kunne publikum oppleve en fengende

konsert en sen lørdagskveld i museet. Da var det London Klezmer Quartet som spilte i Norge for første gang. London Klezmer Quartet har et bredt repertoar, en særegen intensitet i framføringen og en vokalist, Indra Buraczemska, som publikum sent vil glemme.

JØDISK DANS

Våren og høsten 2018 har museet arrangert kurs i ringdans. En dyktig kursleder har gitt innføring i jødisk dans med grunnlag i tradisjoner fra både Øst-Europa og Midtøsten. Dans er et sentralt element i jødisk liv og kultur. Jødisk Museum i Oslo ønsker også i 2019 å tilby ringdanskurs.

Konsert ved London Klezmer Quartet.

Konsert ved spanske Ana Alcaide
– fortolker av tradisjonell sefardisk musikk.

EØS-SAMARBEID

Etter fem år med høy intensitet og stor variasjon på ulike samarbeidsprosjekter med europeiske museer velger JMO nå å konsentrere seg om ett stort prosjekt. Prosjektet er rettet mot videreutdanning av undervisere/formidlere og vil etter planen gå over fem år med oppstart i 2020.

Med dette prosjektet fortsetter JMO samarbeidet vi har hatt med POLIN Museum of the History of Polish Jews siden 2013 under programmet Jewish Cultural Heritage. Programmet JMO har vært en del av ble i 2017 tildelt EUs kulturminnepris (Europa Nostra Awards).

Det er først og fremst vårt engasjement i AEJM (Association of European Jewish Museums) som har ført til at JMO og POLIN sammen utarbeidet prosjektet. Opprinnelig er det AEJM som gjennom flere år har tilbudt kurs og videreutdanning til de jødiske museenes undervisere. AEJM er i hovedsak finansiert via Rothschild Foundation, som er basert i Storbritannia. I forbindelse med Brexit har støtten til AEJM blitt redusert i så stor grad at AEJM har sett seg nødt til å kutte dette tilbudet.

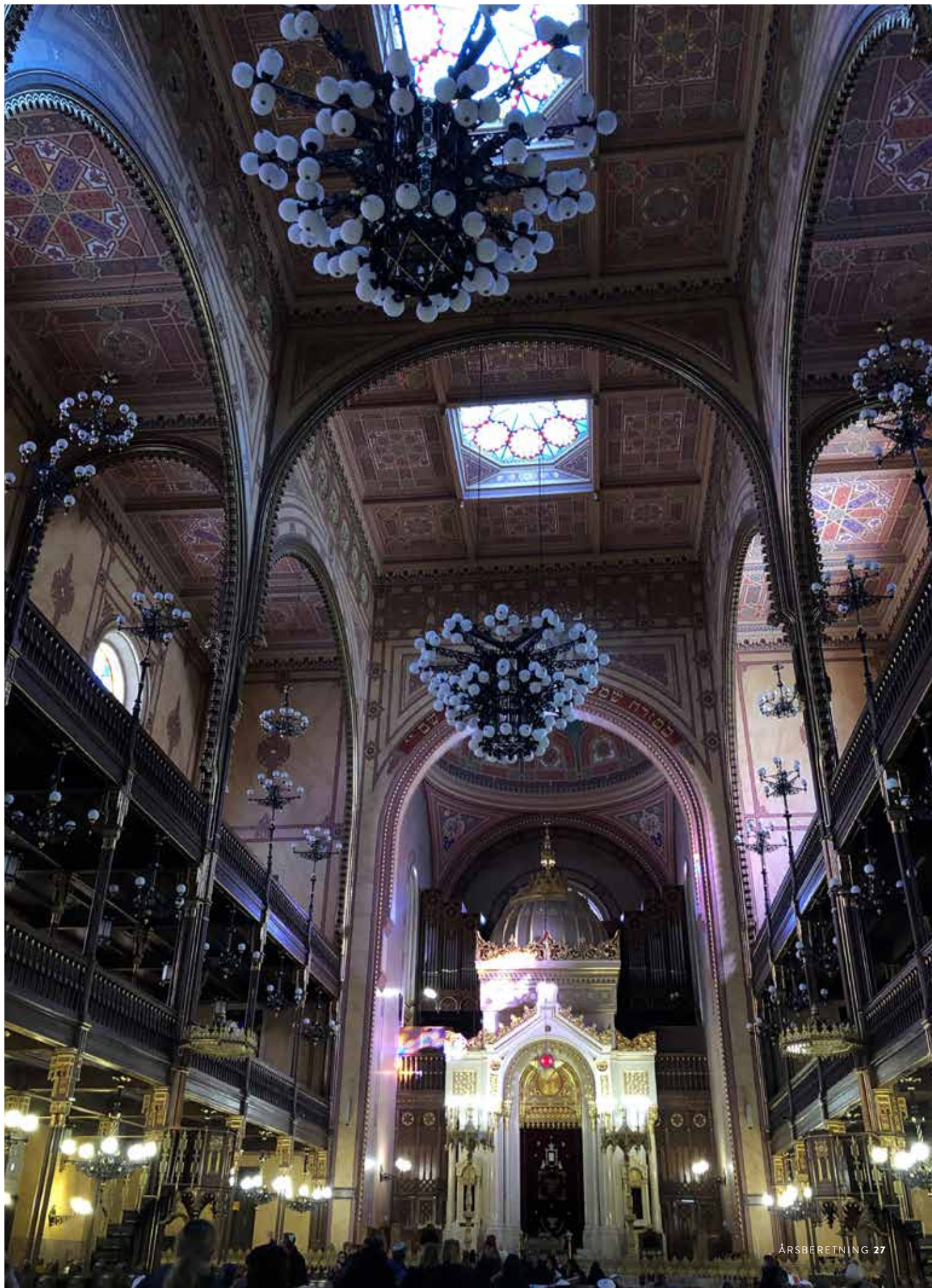
På tross av at vi er et lite museum, mener JMO seg i stand til å ta ansvar for å videreføre dette viktige tilbudet i samarbeid med POLIN og med faglig bistand fra AEJM, som innehar kompetansen og kontaktnettverket. Videreutdanningen og nettverksbyggingen dette medfører er viktig, ikke minst for jødiske museer i østeuropeiske land som opplever et tiltakende press fra myndigheter om å formidle en mer patriotisk versjon av historien.

Vi håper at JMO med dette kan spille en liten, men viktig rolle, også internasjonalt.

Konkret vil prosjektet innbefatte to kurs i løpet av året 2020.

AEJMs årlige konferanse fant sted i Budapest. Bildet viser synagogen i Dohánygaten, som ble bygget i 1859. Dette er Europas største synagoge, og den nest største i verden. Den er tegnet i maurisk stil og har plass til 3000 personer. Bak arken er det et orgel, og innimellom arrangeres det konserter i bygget. Franz Liszt spilte blant annet under åpningen av synagogen.

SYNLIGHET OG KOMMUNIKASJON

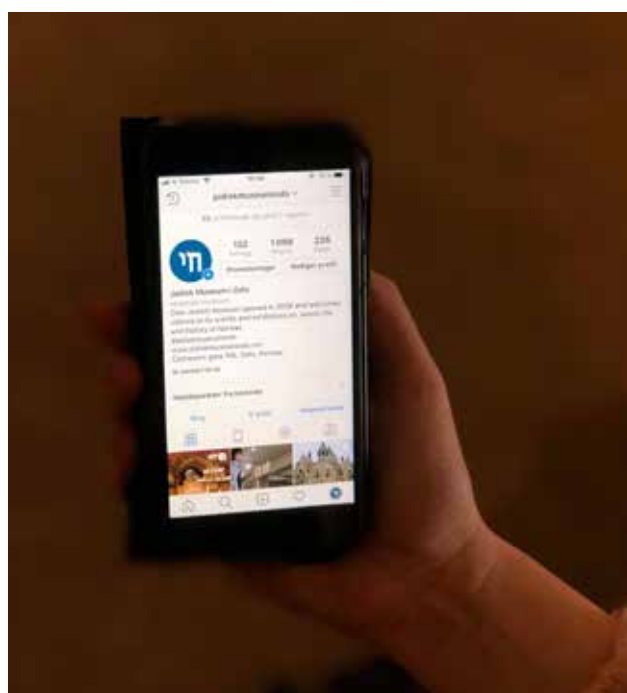
NETTSIDER OG SOSIALE MEDIER

Museet har gjennom 2018 satset på formidling og styrking av tilstedeværelse på internett og i sosiale medier. Dette ser ut til å gi gjenklang hos publikum: I 2018 har antall følgere på Facebook økt med 30 prosent; på Instagram har vi hatt en økning i antall følgere på hele 75 prosent. Synliggjøringen av museets samling via «månedens gjenstand» er én type saker som er populære blant museets følgere. Andre typer saker som mange har likt og delt var knyttet til merkedager i året, som Kvinnedagen og høytiden chanuka. I året som har gått har også flere av museets arrangementer blitt strømmet og tilgjengeliggjort på YouTube. Kristine Bjørndal-Lien og Liv Rømo Hvarnes har stått for informasjonen fra JMO på disse «moderne» fora.

Ved utgangen av 2018 hadde museets nettsted jodiskmuseumoslo.no ca. 45 000 sidevisninger. Blant enkeltsidene som besøkende trykket mest på i år var fanen som forteller om snublesteiner, arrangementene Jødiske filmdager og Europeisk jødisk kulturdag, samt museets skolesider og fanen til nettressursen *Antisemittisme – før og nå*. Mange besøkte også museets engelske nettside. Gjennom de frittstående nettressursene *Antisemittisme – før og nå* og snublestein.no satser museet på å nå elever, lærere og andre som søker kunnskap om antisemittisme og Holocaust i Norge.

ANDRE KANALER

Ved siden av utsendelser av kulturprogram, invitasjoner og påminnelser om arrangementer har museet i løpet av året oppdatert og profesjonalisert museets nyhetsbrev. I mai 2018 trådte et nytt personvernreglement i kraft i Europa (GDPR). I tråd med det nye reglementet har museet bedt om samtykke fra alle som står oppført med e-post i våre registre og alle som besøker våre nettsider. Museet har ved utgangen av 2018 et generelt nyhetsbrev og et som er mer spesifikt knyttet til undervisning og formidling. Liv Rømo Hvarnes og Kristine Bjørndal-Lien har hatt ansvaret for vår digitale publisering.

SYNLIGHET I MEDIA (UTVALG)

JANUAR

Avisa Fremover: Holocaustdagen: «Et menneske er ikke glemt før dets navn er glemt». Omtale av snublesteiner.

MARS

Adresseavisen: *Det skyldes ikke hærverk*. Omtale av snublestein-prosjektet.

APRIL

Morgenbladet: *Avvik fra avvik – debatten «Sex will always exist»*. Anmeldelse av arrangement på museet 11. april 2018.

MAI

Fagpressenytt: *Quislings konspiranoia*. Artikkel av Kjetil Braut Simonsen.

JUNI

Avisa Dagen: *Minnesmerker over norske Holocaust-ofre forsvunnet*. Omtale av snublesteiner.

Dagsavisen: *Gerd (89) slapp unna da jødene ble deportert fra Norge*. Snublesteinprosjektet.

Bergens Tidende: *Brødrene Scheers «snublesteiner» forenes 75 år etter deres død*. Nedleggelse av snublesteiner i Bergen.

Avisa Dagen: *Snublesteiner, antisemittisme og boikott*. Nedleggelse av snublesteiner i Sør-Fron.

NRK: *Minnesmerker over deporterte jøder forsvinner*. Snublesteinsprosjektet.

Avisa Strilen: *Minnest lokale jøder med «snublestein»*. Nedleggelse av snublestein-er i Alverstraumen.

Avisa Sør-Trøndelag: *Minnestein for lokal jøde ødelagt*. Snublesteinsprosjektet.

Dagsavisen: *Øyvinds pappa døde som en helt*. Om Carl Fredriksens transport

Vårt Oslo: *En muslimsk bystyrerepresentant for Høyre brenner for å ivareta jødernes historie*. Omtale av snublesteiner.

Utrop: *Norsk-marokkaner vil ta vare på jødernes historie*. Omtale av snublesteiner.

Dagsavisen: Intervju med Gerd Golombek og Dag Kopperud i anledning snublesteinsnedleggelser i Oslo.

NRK Dagsrevyen: Intervju med Dag Kopperud og Gunter Demnig i anledning snublesteinsnedleggelser i Sør-Fron.

Vårt Land: Intervju med Gunter Demnig og Dag Kopperud i anledning snublesteinsnedleggelser i Ås.

Bergens Tidende: Intervju med Dag Kopperud i anledning snublesteinsnedleggelser i Bergen og Hordaland.

www.nrk.no: *Minnesmerker over deporterte jøder forsvinner*.

www.miff.no: *Presentasjon av Jødisk Museum i Oslo ved Sidsel Levin*.

www.dagen.no: *Snublesteiner – 69 nye snublesteiner legges ned fra 4. til 8. juni*.

<https://avis-a-st.alda.no>: *Minnestein for lokal jøde ødelagt*.

JULI

Vårt Oslo: *Oslo-ferie i sommer? Byen er full av spennende museer og utstillinger*. Omtale av kulturtilbud og utstillinger ved Jødisk Museum i Oslo.

Morgenbladet: *En familie i Rinnans hvite villa*. Omtale av snublesteiner.

AUGUST

Bergens Tidende: *Simon Stranger forteller historien bak en snublestein*. Omtale av snublesteiner.

SEPTEMBER

Adresseavisen: *Slik kjempet norske jøder for landet under krigen*. Omtale av Mats Tangestuens foredrag på Jødisk Kulturfestival Trondheim.

NOVEMBER

Morgenbladet: *Hjemmefronten sviktet jødene*.

Avisa Dagen: *Regjeringen utnevner Holocaust-forsker til statsstipendiat*. Omtale av tidligere faglig leder Bjarte Bruland.

Journalen OsloMet: *Hanukka-feiring på tvers av tro*. Omtale av arrangement på Jødisk Museum.

Byplan Oslo: *Snublestein mot glemse-len*. Intervju med Dag Kopperud.

NRK Dagsrevyen: Kort intervju med Mats Tangestuen i museet i forbindelse med lanseringen av Marte Michelets siste bok.

NRK Debatten: Mats Tangestuen panel-deltaker i debatten om hva Hjemmefront-en visste om deportasjonen av norske jøder.

www.aftenposten.no: *Satser Michelet på at leserne ikke går til kildene?* Kronikk av Mats Tangestuen.

www.aftenposten.no: *Hvem hadde jødene i ryggen i 1942? spør Marte Michelet. Vel, rundt 1200 jøder ble reddet over til Sverige. Inkludert min familie*. Debattinnlegg av tidligere direktør ved JMO, Sidsel Levin.

www.dagsavisen.no: *Michelet møter kritik-erne*: Omtale av Mats Tangestuen.

www.dagsavisen.no: *Anklaget Michelet for sitatfusk: – Jeg har ingenting å beklage*. Kommentarer fra Mats Tangestuen.

DESEMBER

www.aftenposten.no: *Velger man hjemmefrontens blikk? Eller de forfulgtes blikk?* Omtale av Mats Tangestuen.

www.aftenbladet.no: *Jøden på Ogna som ble sendt med «Donau» til Auschwitz og gasskammeret*. Omtale av Jødisk Museum i Oslo.

www.haaretz.com: *New Book Leaves Norway's "Heroic Role" in the Holocaust in Tatters*. Omtale av debatten i Norge og av Jødisk Museum i Oslo.

www.aftenposten.no: *Michelet fikk den stor-men hun ønsket*. Omtale av Mats Tangestuen og Jødisk Museum i Oslo.

www.dagsavisen.no: *Fullt hus for Michelet-debatt*.

www.aftenposten.no: *Det har vært et sterkt ønske om å kontrollere fortellingen om krigen*. Omtale av Mats Tangestuen.

www.aftenposten.no: *Det er uverdig å manipulere historien om hjemmefronten og jødene*. Debattinnlegg av Mats Tangestuen.

19. desember trykket Aftenposten en egen spesialutgave hvor utvalgte innlegg i debatten om Marte Michelets bok ble samlet. Mats Tangestuens kronikk og debattinnlegg kom igjen på trykk. Det gjorde også tidligere direktør Sidsel Levins debattinnlegg.

JMO SOM KOMPETANSEINSTITUSJON

Jødisk Museum i Oslo har gjennom året jevnlig mottatt henvendelser fra og bistått forskere, forfattere, kulturinstitusjoner, medier og privatpersoner som søker informasjon av ulik art. Gjennom deltagelse på studieturer, i nasjonale og internasjonale nettverk og på andre kurs og konferanser jobber museets personale kontinuerlig med å utvikle vår kompetanse som institusjon.

STUDIETUR TIL ISRAEL

I april dro museets ansatte på studietur til Israel. Av steder vi besøkte kan nevnes Yad Vashem – The World Holocaust Remembrance Center og Israel Museum, som er nasjonalmuseet og landets største kulturinstitusjon. Staben deltok også på flere guidede turer, blant annet i Jerusalems gamleby, i det ultraortodokse nabolaget Mea Shearim i Jerusalem og på Hebron på Vestbredden. Tidligere kulturansvarlig ved museet, Anita Christensen, var reiseleder under studieturen.

SAMARBEID MED AEJM

Gjennom 2018 har museet hatt et godt samarbeid med nettverksorganisasjonen Association of European Jewish Museum (AEJM). Undervisningsleder Vidar Alne Paulsen ledet en workshop sammen med Det ungarsk-jødiske museet i Budapest, og i november 2018 ble Mats Tangestuen valgt inn i AEJMs styre.

KURS, SEMINARER OG KONFERANSER

- 31. januar, 16. mars og 10. april: **Møte med minner – museumsbesøk for personer med demens.** Kursrekke ved Senter for fagutvikling og forskning (USHT) og besøk på Norsk Folkemuseum. Kristine Bjørndal-Lien og Mats Tangestuen deltok.
- Fire samlinger gjennom 2018: **Lederkurs i regi av Hovedorganisasjonen Virke.** Torill Torp-Holte deltok.
- 13.–14. mars: **Kurs i pensjonsordninger, Forskerforbundet.** Vidar Alne Paulsen deltok.
- 19. mars: **Museumspedagogisk påskeseminar ved Naturhistorisk museum.** Kristine Bjørndal-Lien og Mona Bruland deltok.
- 22.–24. mai: **«Hvordan involverer museer lokalsamfunn i deres virke?».** Studietur til Riga i regi av AEJM. Vidar Alne Paulsen deltok.
- 3. juni: **«Ideologisk kontinuitet? NS-veteranene og antisemittismen i etterkrigstiden».** Norske historiedager, Universitetet i Agder. Kjetil Braut Simonsen deltok med innlegg.
- 25.–26. juni: **«Antisemitism and Jewish Life in the 21st century».** Konferanse på HL-senteret. Kjetil Braut Simonsen, Kristine Bjørndal-Lien, Mona Bruland og Vidar Alne Paulsen deltok.

- 1. september: **Jødisk kulturfestival i Trondheim.** Mats Tangestuen deltok med foredrag.
- 27.–28. september: **Museumsforbundets lederseminar.** Torill Torp-Holte deltok.
- 15.–16. oktober: **«Inkluderende museer».** Skrive-seminar ved Norges museumsforbund. Kristine Bjørndal-Lien deltok med kort presentasjon.
- 24. oktober: **«Norsk politi under den tyske okkupasjonen».** Fagdag for studenter ved Politi-høgskolen på HL-senteret. Kjetil Braut Simonsen deltok med foredrag.
- 26. oktober: **«Antijødiske holdninger i det norske eksil-miljøet i Sverige etter krigen».** Foredrag på HL-senteret ved Mats Tangestuen.
- 8. november: **«Antisemittismen i et historisk perspektiv».** Seminar arrangert av Antirasistisk Senter / Det Mosaiske Trossamfunn. Kjetil Braut Simonsen deltok med innlegg.
- 12. november: **Seminar på Nasjonalmuseet om krisehåndtering og proaktiv stabsmetodikk,** i regi av Oslo Brann- og Redningsetat. Dag Kopperud og Vidar Alne Paulsen delte dagen mellom seg.
- 24. november: **«Fascistisk propaganda og offentligheten».** Konferanse ved Radikal Portal. Kjetil Braut Simonsen deltok med foredrag.
- 20. desember: **«Krigens fortellinger».** Seminar i regi av HL-senteret. Mats Tangestuen deltok med innlegg.

FAGLIGE NETTVERK OG REFERANSEGRUPPER

- 20. mars: **Møte i Nettverk for privatarkiver på Norsk Folkemuseum.** Kristine Bjørndal-Lien og Dag Kopperud deltok.
- 21.–22. juni: **Samling i Nettverk for holdningsskapende formidling.** Samlingen fant sted i Berlin, og årets vert var Aktive Fredsreiser. Vidar Alne Paulsen deltok.
- 24.–25. september: **Samling i Nettverk for minoriteter og kulturelt mangfold.** Samling på Linderud gård i regi av Museene i Akershus. Kristine Bjørndal-Lien deltok.
- 18.–21. november: **Nettverksorganisasjonen AEJMs årskonferanse i Budapest.** Vidar Alne Paulsen ledet en pedagogisk workshop sammen med Vera Dancz fra Det ungarsk-jødiske museet. Mats Tangestuen ble valgt inn i AEJMs styre.
- 20. november: Første samling i referansegruppen for utvikling av **Midlertidig 22. juli-senter 2019–2024.** Mona Bruland sitter i referansegruppen.

MUSEUMSBUTIKKEN

Museumsbutikken i Jødisk Museum tilbyr et variert utvalg av varer til høytid og hverdag. Vi kjøper inn fra ulike deler av verden og selger også våre egenproduserte kort, leker og bøker.

Vi har spennende og lærerike fagbøker, skjønnlitteratur, cd-er og dvd-er med norsk-jødisk tematikk,

samt smykker, pyntegjenstander og judaica. I tillegg har vi servietter og kort til alle anledninger og mange flotte høytidsgjenstander som sederfat og purim-leker.

Administrasjonsmedarbeider Liv Rømo Hvarnes har ansvaret for innkjøp til museumsbutikken.

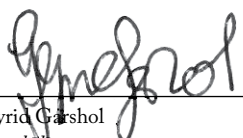

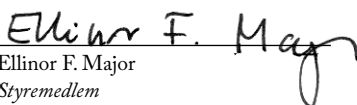
ØKONOMI

Museets bevilgning fra stat og kommune fra 2017 ble opprettholdt i 2018. I 2018 mottok museet også midler til ulike prosjekter fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Unesco, Fritt Ord, Sparebankstiftelsen og museets Venneforening.

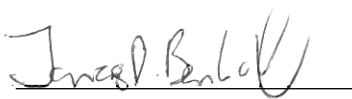
Det endelige resultatet for 2018 slik det framkommer i regnskapet viser et underskudd på 525.426,-. Dette inkluderer resultatet for finansinntekter. Driftsresultatet er på minus 503.787,-. Den viktigste årsaken til underskuddet er at museets lønnskostnader har økt. Samtidig har museet for første gang stått uten sponsorinntekter til ukefestivalen Jødiske kulturdager.

Oslo, 13.februar 2019

Gyrid Garshol
Styreleder

Ellinor F. Major
Styremedlem

Martin Jay Bashevkin
Styremedlem

Jonas David Benkow
Styremedlem

Liv Borgny Rømo Hvarnes
Styremedlem

JØDISK מUSEUM

Calmeyers gate 15 b, 0183 Oslo
T: 22 20 84 00 | www.jodiskmuseumoslo.no